

DOI 10.32782/city-development.2025.1-12

УДК 339.5

СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ МІСТА КИЇВ

Павловський Сергій Анатолійович

доктор медичних наук, професор, директор

КНДУ «Науково-дослідний інститут

соціально-економічного розвитку міста»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4087-6256>**Мельник Наталія Олегівна**

директор

Департамент економіки та інвестицій виконавчого органу

Київської міської ради Київської міської державної адміністрації

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8452-907X>**Тяпкіна Лідія Олександрівна**

провідний науковий співробітник

КНДУ «Науково-дослідний інститут

соціально-економічного розвитку міста»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-9813-7963>**Романів Сергій Володимирович**

здобувач третього рівня вищої освіти

Київський міжнародний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5450-5308>

Анотація. У даній статті проведено дослідження основних показників зовнішньої торгівлі товарами столиці за 2021–2024 роки, зокрема частку експорту і імпорту в загальнодержавному торговельному обсязі, торговельний баланс, обсяги і структуру експорту та імпорту в розрізі основних груп товарів, обчислено коефіцієнти покриття експортом імпорту. Встановлено, що сальдо зовнішньої торгівлі м. Київ залишається від'ємним і свідчить про залежність від зовнішніх ринків. В структурі експорту значну питому вагу займають продукти рослинного походження; жири та олії тваринного або рослинного походження та готові харчові продукти, в структурі імпорту – готова продукція, зокрема, машини, обладнання та механізми; електричне обладнання; продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості; мінеральні продукти; засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби – тобто товари з високою доданою вартістю, що негативно впливає на економіку столиці. Повномасштабне російське вторгнення на територію нашої країни має негативний вплив на сферу зовнішньої торгівлі товарами, що призводить до скорочення вартісних обсягів експорту та імпорту товарів м. Київ, а також до скорочення валютних надходжень в економіку міста. Впродовж 2022–2024 років спостерігалось падіння цін на основні продовольчі товари у світі. Слід відмітити, що експортні ціни за метричну тону українських продовольчих товарів були нижчими за світові ціни. Досліджено дані розподілу вартісних обсягів зовнішньої торгівлі м. Київ за географічними регіонами. Основними торговельними партнерами столиці залишаються країни Європейського Союзу та Азії. У 2024 році в порівнянні з 2021 роком обраховано збільшення та зменшення вартісних обсягів експорту і імпорту товарів найбільших країн світу. Зроблено висновок, що серед основних завдань сьогодення є впровадження інноваційних розробок, що сприятимуть підвищенню якості вітчизняної продукції, яка повинна стати конкурентоспроможною на світових ринках і відповідати міжнародним нормам та стандартам.

Ключові слова: експорт, імпорт, зовнішньоекономічна торгівля, коефіцієнти покриття експортом імпорту, сальдо зовнішньої торгівлі.

Актуальність проблеми. Основною проблемою зовнішньої торгівлі товарами м. Київ є переважання імпортом експорту, на що вказує стабільно від'ємне сальдо, а також структура імпорту і експорту, яка свідчить про недостатній розвиток внутрішнього та національного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку зовнішньої торгівлі завжди цікавило багатьох провідних науковців і аналітиків, зокрема: Г. Артамонова, У. Моторнюк, Т. Яремчук, А. Нечипорук, М. Котової, Д. Кочубея, І. Гаврилук, І. Уса та інш.

Мета статті. Дослідження сучасного стану зовнішньої торгівлі товарами м. Київ в умовах економічної та політичної нестабільності через війну, розв'язану РФ. Основна увага в цій статті приділяється аналізу показників зовнішньої торгівлі товарами м. Київ за 2021–2024 роки, а також дослідженню структури товарного експорту та імпорту. Оскільки зовнішня торгівля постійно змінюється та адаптується до нових політичних та економічних викликів, необхідні подальші дослідження цієї галузі та прийняття рішень, спрямованих на подальший її розвиток.

Результати дослідження.

1. Зовнішня торгівля є одним з ключових аспектів зовнішньоекономічної діяльності та рушійна сила розвитку економіки як м. Київ, так і в цілому України. Незважаючи на продовження

війни, численні ракетні обстріли, закриття бізнесів та масовий відтік населення, економіка столиці продовжує розвиватися, а зовнішня торгівля поступово зростати.

Впродовж 2021–2024 років в середньому частка вартісного обсягу зовнішньої торгівлі товарами м. Київ у загальнодержавному обсязі становила 35,6%, з експорту – 24,5%, імпорту – 43,6%.

Вартісний обсяг зовнішньої торгівлі товарами м. Київ у 2024 році зменшився на 3,6% в порівнянні з 2021 роком, проте зріс відносно 2022 і 2023 років на 37,7% та на 19,6% відповідно. Впродовж 2021–2024 років вартісні обсяги імпорту товарів переважають експортні у середньому в 2,5 рази. Така структура експорту та імпорту товарів свідчить про негативну тенденцію розвитку експортного потенціалу м. Київ (рис. 2).

Найменший вартісний обсяг міжнародної торгівлі товарами столиці у 2022 році зумовлений агресивною війною, розв'язаною російськими агресорами проти України та введенням воєнного стану, що негативно позначилося на зовнішній торгівлі, зокрема на обсягах експорту та імпорту товарів. Це сталося внаслідок релокації та тимчасового припинення діяльності експортоорієнтованих виробничих підприємств, руйнування інфраструктури, яка забезпечувала експортно-імпортні потоки, блокування «зернового коридору», логістичних труднощів тощо, що призвели до суттє-

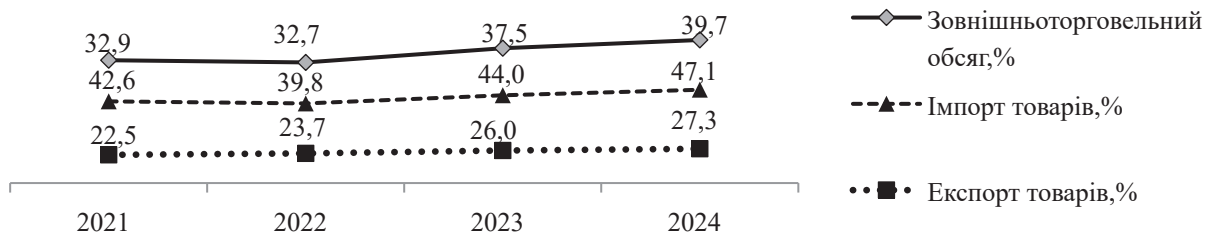

Рисунок 1 – Частка м. Київ у загальнодержавних обсягах торгівлі

Джерело: розроблено автором за даними [1]

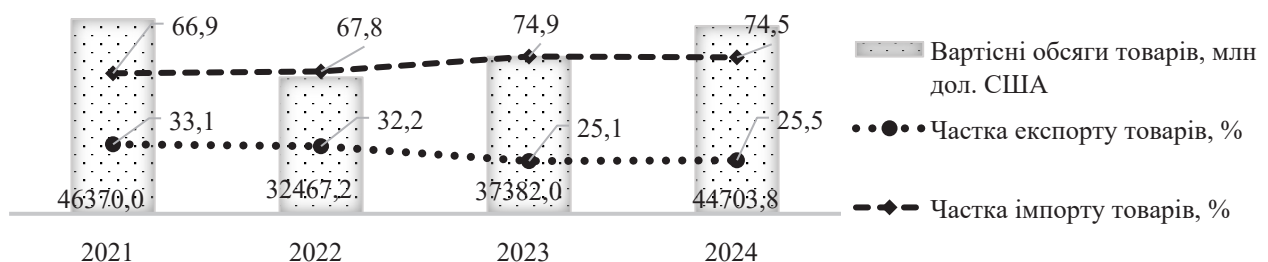

Рисунок 2 – Зовнішньоторговельний обсяг товарів м. Київ

Джерело: розроблено автором за даними [2]

вого скорочення обсягів зовнішньої торгівлі. Скорочення імпорту та експорту частково зумовлене втратою ринків з Р. Білорусь і РФ. В порівнянні з 2021 роком вартісні обсяги експорту м. Київ у 2022 році зменшилися на 31,7%, імпорту – на 29,1%. Особливо скоротилися обсяги експорту товарів з країнами Африки – на 56,9%, Азії – на 54,0%, США – на 36,8%, імпорту – з Австралією і Океанією – на 74,8%, Африкою – на 41,9% та Америкою – на 34,3%. Країни ЄС були основними торговельними партнерами м. Київ, вартісна частка яких становила по експорту 52,8%, по імпорту – 46,7% від загального обсягу (у 2021 році – 29,7% та 40,0% відповідно).

Показники міжнародної торгівлі товарами м. Київ у 2023 році також не досягли рівня 2021 року. Експорт товарів зменшився на 38,7%, імпорт – на 9,9%, що було зумовлено блокуванням «зернового коридору» окупаційними військами, а також обмеженнями, накладеними Польщею, Угорщиною та Словаччиною на імпорт окремих українських товарів. Крім того, негативно вплинули інтенсивні ракетні та дроніві атаки на інфраструктуру України, зокрема портову. Для збереження рівноваги на внутрішньому ринку щодо забезпечення базових потреб населення країни і армії та зміцнення продовольчої безпеки Уряд України ввів заборону на експорт товарів, що підлягають ліцензуванню. Також не сприяли зростанню нашого експорту й світові ціни на товари, які ми продаємо. Ціни на основні товари українського експорту значно знизилися, порівняно з цінами 2022 року, що негативно вплинуло на валютні надходження. Згідно з індексом ФАО, протягом усього 2023 року спостерігалось падіння цін на основні продовольчі товари у світі (зернові, м'ясо, молочну продукцію, олії).

У 2024 році експортоорієнтовані підприємства м. Київ здійснювали постачання товарів у 173 країни світу. Це свідчить про високу інтеграцію столичних підприємств та їх здатність адаптуватися до міжнародних ринків, сприяє покращенню експортного потенціалу столиці, а також підкреслює роль Києва як ключового економічного та логістичного центру України, здатного стимулювати не лише економічне зростання міста, а й розвиток країни в цілому. Враховуючи таку різноманітну географію експорту, столичні підприємства мають можливість розширювати доступ до нових ринків і знаходити нові можливості для подальшого розвитку.

Український експорт є одним з головних чинників економічного розвитку України, а в умовах воєнного стану – індикатором економічної стійкості та надійності торговельного потенціалу країни [3]. У 2024 році для українського експорту товарів великою перешкодою продовжували залишатись логістичні труднощі. Блокування

кордону між Україною та Польщею не тільки не припинилося, а й посилюється, охоплюючи автомобільні та залізничні перевезення. Це призводило до значних вартісних втрат для українських експортерів. Не сприяли зростанню експорту обмеження запроваджені Урядом України на експорт товарів, що підлягають ліцензуванню [4]. Зокрема середньомісячні ціни на провідні позиції експорту України в порівнянні із середньомісячними світовими цінами за метричну тонну соняшникової олії знизилася на 19,74 дол. США, кукурудзи – на 17,12 дол. США, пшениці – на 1,27 дол. США, залізної руди – на 16,35 дол. США. Світові ціни за метричну тонну на кукурудзу знизилися з 253 до 191 дол. США на пшеницю м'яких сортів – із 258 до 229 дол. США на пшеницю твердих сортів – із 340 до 269 дол. США. [5]. Експортні ціни за метричну тону вищевведених українських товарів були нижчими за світові ціни на 19,6%, 10,2%, 21,7%, 32,7%, та 24,0% відповідно.

Загальні обсяги експорту товарів м. Київ у 2024 році в порівнянні з 2021 роком скоротилися на 25,6% до 11409,3 млн дол. США, водночас, в порівнянні з 2022 та 2023 роками зафіксовано збільшення на 9,0% та 21,4% відповідно. Основу товарної структури експорту у 2024 році, як і у минулих роках, традиційно складали продукти рослинного походження – 50,4% загального експорту столиці, або 5746,1 млн дол. США; жири та олії тваринного або рослинного походження – 19,3%; готові харчові продукти – 11,7%; продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 4,3%, або 485,7 млн.; машини, обладнання та механізми; електричне обладнання – 4,1%, або 465,1 млн. Вартісні обсяги цих груп товарів в загальних вартісних обсягах експорту становили 89,8% [2].

У 2024 році, порівняно з 2021 роком, відбулося скорочення вартісних обсягів експорту товарів майже за всіма основними товарними групами, за винятком двох: живі тварини та продукти тваринного походження, а також твори мистецтва, де спостерігалось незначне зростання. Найбільше експортні поставки в вартісних обсягах скоротилися: жирів та олії тваринного або рослинного походження – на 41,5%; продуктів рослинного походження на 11,2%; продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – на 52,4%; мінеральних продуктів на – 53,6%; недорогочінних товарів та виробів з них – на 46,1%; машин, обладнання та механізмів; електричного обладнання – на 22,8%; деревини і вироби з деревини – на 47,9%, та готових харчових продуктів – на 8,2%. Зменшився вартісний обсяг зернових культур – на 19,7%; залишків і відходів харчової промисловості – на 31,1%; чорних металів – на 62,3%, або на 181,8 млн дол. США

та деревини і виробів з деревини – на 48,0%. Майже не експортувалися добрива та палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки. Натомість, збільшився експорт: насіння і плодів олійних рослин на 22,8%; цукру і кондитерських виробів з цукру – на 83,5%; солі, сірки, землі та каміння – на 1067,9%; готових продуктів із зерна – на 118,1%; органічної хімічної сполуки – на 121,4%; молока та молочних продуктів, яєць птиці, натурального меду – на 81,1% тощо.

В порівнянні з 2023 роком вартісні обсяги експорту 2024 року збільшилися майже за всіма товарними групами, окрім експорту жирів та олії тваринного або рослинного походження; шкури необробленої, шкіри вичищеної та маси з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів, де зменшення складає 2,4%, 27,2% та 32,9% відповідно [2].

У 2024 році до м. Києва надходили поставки товарів із 191 країни світу. Імпорт основних груп товарів, частка якого у загальному обсязі є найбільшою, не змінився і складався з: машин, обладнання та механізмів; електротехнічного обладнання – 24,7%; продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 14,1%; засобів наземного транспорту, літальних апаратів, плавучих засобів – 11,0%; мінеральних продуктів – 9,9%; готових харчових продуктів – 5,7%; полімерних матеріалів, пластмаси та виробів з них – 4,3%; недорогоцінних металів та виробів з них – 3,7% і приладів та апаратів оптичних, фотографічних – 3,4%. Загалом ці поставки становили 76,8% загального вартісного обсягу імпорту товарів до м. Київ.

Обсяг імпорту товарів м. Київ у 2024 році в порівнянні з 2021 роком збільшився на 7,3% і становив 33294,5 млн дол. США. Вартісні обсяги зросли за такими групами товарів: машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання – на 14,5%; засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби – на 22,5%; готові харчові продукти – на 11,4%; прилади та апарати оптичні, фотографічні – на 6,8%; продукти рослинного походження – на 7,3% тощо. Зокрема, збільшився імпорт: електричних машин на 49,1%; літальних апаратів – на 263,7%.

Водночас, скоротилися постачання таких груп товарів: мінеральних продуктів – на 32,4%; хімічної продукції та пов'язаних з нею галузей промисловості – на 22,0%; полімерних матеріалів, пластмаси та виробів з них – на 20,7%. Найсуттєвіше скоротилися постачання: палив мінеральних; нафти і продуктів її переробки – на 32,2%; реакторів ядерних, котлів, машин – на 14,0%, фармацевтичної продукції – на 24,8% та добрив – на 37,9%, вартісні обсяги яких найбільші [2].

В умовах війни м. Київ, як і вся країна, максимально використовує зону вільної торгівлі та активно користується скасуванням торговельних обмежень ЄС щодо українського експорту. У 2024 році ЄС традиційно залишався головним торговельним партнером столиці, питома вага торгівлі товарами з яким склала понад 50,0% зовнішньоторговельного обігу.

Найбільші експортні постачання товарів серед країн-членів ЄС здійснювалися з м. Київ до Іспанії – 10,2% загального обсягу експорту; Польщі – 7,7%,; Нідерландів – 6,5%; Румунії – 5,4%; Німеччини – 5,1%; Італії – 4,3%; Бельгії – 2,9% та Франції – 2,7%. Крім країн ЄС, значні обсяги товарних потоків прямували до Китаю – 6,3%; Індії – 5,4%; Єгипту – 4,5% та Туреччини – 4,4%.

В порівнянні з 2021 роком серед основних торговельних партнерів країн ЄС найбільше поліпшився показник експорту товарів до Румунії – зростання на 304,4%, Бельгії – на 109,3%, Іспанії – на 101,0%, Польщі – на 42,4%, Італії – на 12,6%, водночас, показник погіршився – до Нідерландів – на 13,4%, Німеччини – на 9,2% та Франції – на 1,4%. Найсуттєвіше скоротився обсяг експорту товарів з м. Київ до інших найбільших країн: Китаю – на 70,7%, Індії – на 55,9%, США – 35,9%, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії – на 33,8%, Єгипту – на 19,3% та Туреччини – на 18,3% [2].

Найвагоміші надходження товарів у 2024 році здійснювалися з країн ЄС, вартісні показники в загальному обсязі імпорту яких найбільші: з Німеччини і Польщі – по 6,2%, Болгарії – 5,2%, Італії – 4,4%, Чехії – 3,6%, Словаччини – 3,1%, Румунії і Франції – по 2,9%, Угорщини – 2,6% та Греції – 1,8%. З інших країн світу найбільші імпортні поставки товарів надходили: з Китаю – 22,0%, Туреччини – 5,4%, США – 4,4%, Індії – 2,4%, Японії – 1,9% та Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії – 1,8%. Порівняно з 2021 роком поставки товарів найбільше зросли з країн ЄС: Болгарії – на 759,1%, Словаччини – на 169,9%, Румунії – на 147,3%, Чехії на 144,1% та Греції – на 104,3%, з інших найбільших партнерів світу: Індії – на 61,3%, Туреччини – на 50,9%, Китаю – на 33,3%, США – на 32,6%, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії – на 7,8%. Водночас зменшилися поставки товарів з Японії – на 22,9%, Нідерландів – на 20,9%, Литви – на 17,1%, Німеччини – на 13,0%, Франції – на 7,4% та Іспанії – на 6,9%.

Збільшення обсягів імпорту протягом 2021–2024 років призвело до погіршення торговельного балансу, оскільки негативне сальдо зросло. У 2024 році негативне сальдо в порів-

нянні з 2021 роком зросло на 39,3%. Коефіцієнт покриття експортом імпорту знизився з 0,49 до 0,34, що вказує на суттєвий дефіцит у торговельному балансі (рис 3).

Надання нашій державі статусу кандидата на вступ у ЄС відкриває нові можливості для розвитку держави та її євроінтеграції. Особливо це рішення стало важливим для зовнішньої торгівлі та розвитку українського експорту, який до повномасштабного вторгнення стрімко розвивався та показував позитивну динаміку. Однак з початком війни цей показник скоротився майже на 50,0% [3]. Статус України, як країни-кандидата на вступ до ЄС, передбачає, що вибір регуляторного режиму, визначеного його законодавством, окреслить рамки нашого процесу відновлення та відбудови. Поступова інтеграція в європейський внутрішній ринок, яка вже розпочалася на основі Угоди про асоціацію та Угоди про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі, має посилити торгівлю та стимулювати передачу технологій в українську економіку, сприяючи її відновленню [6].

Висновки. Дослідження показало, що м. Київ, як і вся країна, опинився в складній ситуації, що обумовлена російською військовою агресією проти України. Проте, сфера зовнішньої торгівлі м. Київ продовжує відновлюватися після глибокого спаду 2022 року. Столиця має, як експортний потенціал, так і імпортозалежність у деяких категоріях товарів. Країни ЄС залишаються основними торговельними партнерами. Незважаючи на позитивні зрушення, зберігається дефіцит торгівлі товарами з країнами ЄС через значну частку імпорту готових товарів. Стан експортно-імпортних операцій свідчить, що вартісний обсяг імпорту товарів перевищує експорт, сальдо залишається від'ємним, значення коефіцієнтів покриття експортом імпорту мають тенденцію до зниження.

Для покращення стану зовнішньої торгівлі товарами м. Київ необхідно впроваджувати політику, орієнтовану на нарощування обсягів експорту та зменшення імпортозалежності, шляхом впровадження інноваційних розробок.

Бібліографічний список:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua>
2. Головне управління статистики у м. Києві. URL: <http://www.kyiv.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.01.2025).
3. Нечипорук А., Котова М., Кочубей Д. Експорт України в умовах воєнного стану. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2023. № 5. С. 18–32.
4. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2024 рік: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 № 1402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-2023-%D0%BF#Text>
5. Зовнішня торгівля України товарами: підсумки 2024 року. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-2024-roku>
6. Меморандум про економічну та фінансову політику. URL: https://mof.gov.ua/uk/memorandum_of_economic_financial_policies-677

References:

1. State Statistics Service of Ukraine. Available at: <https://ukrstat.gov.ua>
2. Main Department of Statistics in Kyiv. Available at: <http://www.kyiv.ukrstat.gov.ua/> (accessed January 30, 2025).
3. Nechiporuk A., Kotova M., Kuchub D. (2023). Export of Ukraine under martial law. Foreign trade: economics, finance, law. No. 5. P. 18–32.
4. On approval of lists of goods, export and import of which are subject to licensing, and quotas for 2024: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 27.12.2023 No. 1402. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-2023-%D0%BF#Text>
5. Ukraine's foreign trade in goods: results of 2024. Available at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-pidsumky-2024-roku>
6. Memorandum on economic and financial policy. Available at: https://mof.gov.ua/uk/memorandum_of_economic_financial_policies-677

CURRENT STATE OF FOREIGN TRADE IN GOODS OF THE CITY OF KYIV

Serhii Pavlovskyi

Doctor of Medical Sciences, Professor,
Director

Communal Research Institute

"Research Institute of Socio-Economic City Development"

Natalia Melnyk

Director

*Department of Economics and Investments
of the Executive Body of the Kyiv City Council
Kyiv City State Administration*

Lidia Tyapkina

Leading Researcher

Communal Research Institute

"Research Institute of Socio-Economic City Development"

Serhii Romaniv

Postgraduate Student

Kyiv International University

Summary. This article studies the main indicators of the capital's foreign trade in goods for 2021–2024, in particular the share of exports and imports in the national trade volume, the trade balance, the volumes and structure of exports and imports by main groups of goods, and calculates the export-import coverage ratios. It was found that the foreign trade balance of Kyiv remains negative and indicates dependence on foreign markets. In the export structure, a significant share is occupied by products of plant origin; fats and oils of animal or plant origin and finished food products, in the import structure – finished products, in particular, machines, equipment and mechanisms; electrical equipment; products of the chemical and related industries; mineral products; land transport, aircraft, floating facilities – that is, goods with high added value, which negatively affects the economy of the capital. The full-scale Russian invasion of our country has a negative impact on the sphere of foreign trade in goods, which leads to a reduction in the value of exports and imports of goods from Kyiv, as well as a reduction in foreign exchange revenues to the city's economy. During 2022–2024, a decline in prices for basic food products was observed in the world. It should be noted that export prices per metric ton of Ukrainian food products were lower than world prices. The data on the distribution of the value of foreign trade volumes of Kyiv by geographical regions were studied. The main trading partners of the capital remain the countries of the European Union and Asia. In 2024, compared to 2021, the increase and decrease in the value of exports and imports of goods of the largest countries in the world were calculated. It was concluded that among the main tasks of today is the implementation of innovative developments that will contribute to improving the quality of domestic products, which should become competitive in world markets and comply with international norms and standards.

Keywords: export, import, foreign trade, export-import coverage ratios, foreign trade balance.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2025